

Bilgi Yönetimi Dergisi

Cilt: 5 Sayı: 1 Yıl: 2022

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/by>

Hakemli Makaleler
Araştırma Makalesi

Makale Bilgisi

Gönderildiği tarih: 21.10.2021
Kabul tarihi: 13.12.2021
Erken görünüm: 25.04.2022
Yayınlanma tarihi: 30.06.2022

Article Info

Date submitted: 21.10.2021
Date accepted: 13.12.2021
Date early view: 25.04.2022
Date published: 30.06.2022

Anahtar sözcükler

*Ulusal Bilim-Teknoloji
Politikaları, Bilgi Yönetimi,
Bilgi Kaynakları*

Keywords

*National Science and
Technology Policies,
Information Management,
Information Sources*

DOI numarası

10.33721/by.1012906

ORCID

0000-0003-3301-9050 (1)
0000-0003-4040-3966 (2)

Türkiye'nin Cumhuriyet Dönemi Ulusal Bilim- Teknoloji Politikalarında Bilgi Yönetimi ve Bir Model Önerisi

*Information Management in Turkey's National Science and
Technology Policies and A Model Proposal*

Selda EKİCİ

Orta Doğu Teknik Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire
Başkanlığı Öğretim Görevlisi, sekici@metu.edu.tr

Bülent YILMAZ

Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü Öğretim Üyesi,
byilmaz@hacettepe.edu.tr

Öz

Bilginin ülke kalkınmasında bir güç olarak kullanılabilmesi, bilgiyi erişilebilir ve kullanılabilir kılan bilgi yönetiminin ulusal politikalarla bütünleşmesi ve politikalarda merkezi olarak konumlandırılmasına bağlıdır. Bu çalışma, Türkiye'de Cumhuriyet Dönemi (1923 ve sonrası) ulusal bilim-teknoloji politikalarında bilgi yönetimine yönelik algı ve yaklaşımı incelemeyi amaçlamaktadır. Ayrıca, ulusal bilim-teknoloji politikalarıyla bütünleştirilmiş etkin bir bilgi yönetimi politikası için bir model önermektedir. Çalışmada, bilgi yönetimi için kavramsal bir çerçeve çizilmiş ve ulusal bilim-teknoloji politikalarında bilgi yönetimine yönelik algı ve yaklaşım (1) literatür taraması ve (2) içerik analizi teknikleri kullanılarak analiz edilmiştir. Daha sonra bilgi yönetimini ulusal bilim ve teknoloji politikaları içinde konumlandıran bir model geliştirilmiştir. Türkiye'de Cumhuriyet Dönemi'nde bilgi yönetimi ile doğrudan ilgili olduğu belirlenen iki yüz on sekiz (218) ulusal politika belgesi veri kaynağı olarak incelenmiştir. Ulusal bilim-teknoloji politikalarıyla bütünleşmiş etkili bir bilgi yönetimi politikası modeli geliştirmek için çalışmadan elde edilen bulgular kullanılmıştır.

Çalışmada ulaşılan sonuçlar, bilginin kalkınmadaki önemine ilişkin farkındalığın arttığını, ancak Türkiye'nin Cumhuriyet Dönemi bilim-teknoloji politikalarında bilgi yönetimi algısının çok düşük olduğunu ortaya koymuştur. Ulusal bilim-teknoloji politikalarıyla bütünleşik etkin bir bilgi yönetimi politikasının gerekliliği konusunda anlayış oldukça yetersizdir. Bu anlayış eksikliği, bilgi yönetiminin alt süreçlerine ilişkin politika alanları arasında kopukluk yaratmakta, bu alt süreçlerle ilgili politika alanlarının dengersiz gelişmesine, bu alanların diğer politika alanlarıyla ilişkilendirilmesine ve kurumsal/kurumlar arası yetki ve sorumluluklarda karmaşaya neden olmaktadır. AR-GE ve yenilik uygulamaları, bilgi erişim hizmetlerinin bilgi ve iletişim teknolojileri doğrultusunda planlanması, bilgi altyapısı ve bilgi sistemlerinin geliştirilmesi politikalarındaki genel bilgi yönetimi yaklaşımıdır.

Çalışma kapsamında sunulan "Ulusal Bilim-Teknoloji Politikaları Bağlamında Bilgi Yönetimi Stratejisi Geliştirme ve Uygulama Modeli", ulusal bir bilgi yönetimi stratejisi geliştirmeye bütüncül bir bakış açısı sunduğu için özgünlük göstermektedir. Ayrıca bu çalışmada kullanılan yöntem, bilgi politikaları analizinde çalışabilmesi açısından özgündür.

Abstract

The use of information as a power in the development of a country depends on the integration of information management, which makes information accessible and usable, with national policies and its central positioning in policies.

This study aims to investigate the perception and approach towards information management in national science and technology policies during Turkey's Republican Period (1923 and after). It also proposes a model for an effective information management policy integrated with national science and technology policies.

This study employed a two-stage procedure to analyze the perception and approach to information management in the national science and technology policies: (1) literature review and (2) content analysis. Later, a model was developed that positions information management within national science and technology policies. Two hundred and eighteen (218) national policy documents directly related to information management in the Republican Period were identified and examined as data sources. Findings from the study were used to develop an effective information management policy model integrated with national science-technology policies.

The results have revealed the increasing awareness related to the importance of information, but the perception of information management is very low in Turkey's Republican Era science and technology policies. Insight into the necessity of an effective information management policy integrated with national science and technology policies is quite insufficient. This lack of insight creates a disconnection between policy areas related to sub-processes of information management, causes unbalanced development of policy areas related to these sub-processes, associating these areas with other policy areas, and confusion in institutional/inter-institutional authority and responsibilities. The general information management approach in policies required is: R&D and innovation practices, planning information access services in line with information and communication technologies, and information infrastructure and information systems development.

The "Information Management Strategy Development and Implementation Model in the Context of National Science and Technology Policies" presented within the study shows originality, because it offers a holistic perspective on developing a national information management strategy. Although this model is national, it provides an outlook and insight for other countries. The methodology used in this study is original in that it can operate in information policy analysis.

1. Giriş

Günümüz ekonomilerinin stratejik parçası ve hedefi haline gelen bilginin doğru bir biçimde üretimi, yönetimi ve kullanımı ekonomik değerinin gerçekleşmesi açısından kritik öneme sahiptir. Dünya genelinde güç sahibi olan ülkelerin ulusal ölçekte bilim ve teknolojiye dayalı bilgi üretimlerinin yüksek olduğu ve ürettikleri bilgiyi ekonomik değere dönüştürerek refah düzeylerini yükselttikleri görülmektedir. Bilgi ekonomisinin temel unsuru olan bilgiyi dönüştürücü bir güç olarak kullanan bu ülkeler belirtilen gelişmişlik ve kalkınma başarılarını politikalarında bilgi üretimi ve bilgi yönetimi konularına yer vererek elde etmektedirler. Kısaca, bilgi yönetimi konusunu önemseyen ve bilgi yönetimi ile bütünleşmiş bilim-teknoloji, eğitim, kültür politikaları uygulayan ülkelerin kalkınma hedeflerini gerçekleştirdikleri söylenebilir.

Bu çalışma, Türkiye'nin Cumhuriyet Dönemi (1923 ve sonrası) bilim-teknoloji politikalarında bilgi yönetiminin algılanış biçimini, gelişimini, bilgi yönetiminin hangi konular bağlamında değerlendirildiğini ortaya koymak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın diğer bir amacı ulusal bilim-teknoloji politikaları ile bütünleştirilmiş etkili bir ulusal bilgi yönetimi politikasına yönelik model önermektir.

2. Ulusal Bilim-Teknoloji Politikaları ve Bilgi Yönetimi

Bilim-teknoloji politikası, "bilimsel ve teknolojik çalışmaların bir ülkenin ekonomik, sosyal, politik ve askeri alanlardaki güncel ihtiyaçlarına ve gelecekteki hedeflerine göre geliştirilmesi ve yönlendirilmesidir" (Özdaş, 2000, s.9). Diğer bir deyişle, ulusal bilim-teknoloji politikaları, bilim, AR-GE, eğitim, insan kaynakları ve bütçe girdileriyle gerçekleştirilen bilim ve teknoloji çalışmalarını kalkınma hedefleri doğrultusunda yönlendiren strateji, yol ve yöntemlerin bütünüdür. Dolayısıyla ulusal bilim-teknoloji politikalarının bileşenlerini oluşturan, birbirini tamamlayan ve aralarında iki yönlü ilişki olan bilim ve teknoloji çalışmalarının ekonomik değeri ve kalkınmaya katkısının öne çıkarılabilmesi önemlidir.

Dünyada bilim-teknoloji politikaları aracılığıyla üstünlük elde etme çalışmaları 18.yüzyılda sanayi devrimi ile başlamış ve 2.Dünya Savaşı'nda kullanılan büyük bilim kapasitesi gerektiren projelerle devam etmiştir. 1980'lere kadar daha çok askeri, güvenlik ve enerji konularını ele alan bilim-teknoloji politikaları, 1980'den sonra bilgi, yenilikçilik ve bilgiye dayalı ekonomi konularına yönelmiştir. 2000 sonrasında ise küreselleşme ve ileri teknoloji konuları öne çıkmıştır. Türkiye'de de 1923'te Cumhuriyet'in ilanından sonra üretim ekonomisinin dönüştürülmesini amaçlayan politikalarla başlayan

çalışmalar temel alt yapı yatırımları, temel araştırmalar ve teknoloji politikaları ile devam etmiştir. 1980'den sonra AR-GE ve yenilikçilik politikaları ile beraber bilgi yönetimi çalışmalarına başlanmış ancak bu konudaki gelişmenin büyük bölümü 2000 sonrasında yaşanan bilgi toplumuna uyum stratejileri, e-devlet ve dijital dönüşüm kapsamında yaşanmıştır.

Bilim ve teknoloji geliştirme çalışmalarında girdi olarak yer alan ve bu çalışmalar sonucunda yüksek miktarda elde edilen bilgi, ulusal bilim-teknoloji politikaları ve bilgi yönetimi arasında doğal bir bağ oluşturmaktadır. Diğer bir deyişle, bilim ve teknoloji sistemlerinin hammaddesi olan bilginin ekonomik değere dönüştürülebilmesi için erişilebilir ve kullanılabilir kılınması gerekmektedir. Dolayısıyla bu işlevleri yerine getiren bilgi yönetiminin bilim-teknoloji sistemini yönlendiren ulusal bilim-teknoloji politikaları ile bütünleştirilmesi ve doğal bir bileşen olarak merkezinde yer alması son derece önemlidir.

Ulusal bilim-teknoloji politikalarında ele alınan bilim, AR-GE, eğitim, insan kaynakları ve ekonomi konuları bilgi yönetimi stratejisinden etkilenmektedir. Ayrıca ulusal bilim-teknoloji politikalarının hem etkilediği hem de etkilendiği kültürel ve sosyal yapı da bilgi yönetimi stratejisinden etkilenmektedir. Dolayısıyla yenilikçiliği besleyen bilgi, ürün ve süreçlerin üretimi etkili bir bilgi yönetimi stratejisi ile desteklenmiş bilim ve teknoloji aracılığıyla gerçekleştirilebilmekte ve hedeflenen ülke kalkınmasına ulaşılabilmektedir.

Bu çalışmada bilgi yönetimi, “bilginin elde edilmesi, bilimsel ve teknik yöntemlerle düzenlenmesi ve sunulması anlamıyla ele alınmıştır” (Ekici ve Yılmaz, 2020, s.506). Bilgi yönetimi, yerel, ulusal ve küresel düzeydeki değişime ve gelişmelere bağlı olarak bilginin varlığını, erişilebilirliğini ve sürdürülebilirliğini korumayı amaçlar. Bu amaca hizmet eden bilgi yönetiminin işlevleri, bilgi kaynaklarının üretimini desteklemek, bilgi hizmetlerini planlamak ve işletmek, bilgi kaynaklarına ve bilgi hizmetlerine erişimi kolaylaştıracak bilgi sistemleri ve bilgi altyapılarını kurmaktır. Kurumsal ve ulusal düzeyde bilgi yönetimi uygulamalarını içeren bilgi yönetimi kavramı, tanımı, amacı ve işlevleri dikkate alındığında bir politika konusu olmalıdır.

Ülkelerin bilgiyi kullanma biçimleri kalkınma düzeylerini etkilemektedir. Bu nedenle bilgi kaynakları, bilgi hizmetleri, bilgi sistemleri ve bilgi altyapısı bileşenlerinden oluşan bilgi yönetiminin ulusal bilgi politikaları bağlamında ele alınması son derece önemlidir. Bu yönüyle bakıldığında “bilgi yönetimi politikaları, bilginin oluşturulması, yönetimi ve kullanımına yön veren yasa, yönetmelik, kural ve yönergelerin toplamından oluşmakta ve bilginin toplumdaki rollerini biçimlendirmektedir” (Jaeger, 2007, s.841). Bu nedenle bilgi yönetimi politikasının genel kamu politikalarında ekonomik, toplumsal ve siyasi rolleri olduğu politika oluşturucular tarafından anlaşılmalıdır.

Bilgi politikaları bağlamında ele alınan bilgi yönetimi, ülkenin bilgi kaynakları, bilgi hizmetleri, bilgi sistemleri ve bilgi altyapısı ile ilgili konularına ulusal ve uluslararası düzeyde nasıl yaklaşılacağını belirleyecektir. Bu nedenle ekonomik, siyasi ve teknolojik gelişmelere göre uyarlanabilen, tasarım aşamasında ilgili tüm paydaşların yer aldığı, gerekli analizlerin ve pilot uygulamaların yapıldığı, politika uygulama aşamasının ayrıntılı planlandığı, izleme ve değerlendirme sistemini içeren bir bilgi yönetimi stratejisinin geliştirilmesi ve ulusal bilim-teknoloji politikaları ile bütünleştirilmesi önemlidir.

Bu çalışmada, bir ülkede bilgi politikası oluşturulması için yöntem sunan, bilgi yönetimi örgütlenmesini bilgi kaynakları, bilgi hizmetleri, bilgi sistemleri ve bilgi altyapısı bileşenlerinin toplamı olarak değerlendiren ve UNESCO tarafından geliştirilen rehberin (Montvilof, 1990) yaklaşımından yararlanılarak bilgi yönetiminin kuramsal çerçevesi çizilmiştir. Ayrıca çalışmanın yöntemi de bu yaklaşım üzerine inşa edilmiştir.

Her hangi bir ortamda kayıtlı olan her türlü bilgi ve bilgi üretimini etkileyen değişkenler, bilgi yönetimi bileşenlerinden biri olan bilgi kaynaklarının kapsamındadır. Başka bir ifadeyle “bir ülkenin bilgi kaynaklarının genişliği, ülkenin bilgi üretim faaliyetleri ile yakından ilişkilidir. Bu faaliyetler, o ülkenin yönetim biçimi, ekonomisi, fiziksel ve stratejik konumu, düşünce ve ifade özgürlüğü durumları, temel insani haklara sahip olma oranı, nüfusu, nüfusun bilgi ile ilişkisini etkileyen eğitim, meslek, yaş, cinsiyet, kültür gibi durumları ve bu konularda uygulanan politikalar gibi değişkenlerden etkilenmektedir” (Ekici, 2021, s.71).

Bilgi yönetiminin diğer bileşenlerinden biri olan bilgi hizmetlerinin amacı bilginin varlığını korumak, bilgiyi erişilebilir, kullanılabilir ve sürekli kılmaktır. Bu nedenle bilginin elde edilmesi, düzenlenmesi, depolanması, korunması, güvenliğinin sağlanması ve kullanılmasına yönelik hizmetlerin planlanması, bu yönde teknik, yasal ve hukuki işlemlerin gerçekleştirilmesi bilgi hizmetlerinin işlevleri arasındadır.

Bilgi yönetiminin son iki bileşeni olan bilgi sistemleri ve bilgi altyapılarını birlikte değerlendirmek mümkündür. Bu bileşenlerin kapsamı kısaca donanım, yazılım, veri, yönetsel süreçler ve personel bileşenlerinden oluşan ve belli hedefleri gerçekleştirmeye yönelik tasarlanan bilgi sistemleri ile bilişim ve telekomünikasyon sektörleri tarafından desteklenen bilgi altyapılarının kurulması ve işletilmesine yönelik çalışmaları içermektedir.

3. Literatür İncelemesi

Yapılan literatür taramasında bilim-teknoloji politikalarının kalkınma ile olan ilişkilerini ortaya koyan çok sayıda çalışma (Acar, 2011; Akgün ve diğerleri, 2005; Bayramlı, 2014) bulunmaktadır. Diğer yandan, bilgi politikalarının stratejik önemi, gerekliliği ve kalkınmadaki rolü ile ilgili çalışmalar (Akhtar ve Neslameghan, 1990; Bates, 2014; Henrici, 2001; Montviloff, 1990) da göze çarpmaktadır. Bilgi, bilim, teknoloji ve yenilik politikaları (Akçomak ve diğerleri, 2016; Akgün ve diğerleri, 2005), eğitim (Avşar ve Arslanoğlu, 2018), bilgi hizmetleri (Gökkurt ve Demirtel, 2017), bilgi sistemleri (Eroğlu, 2013; Jessup ve Valacich, 2008), bilgi altyapısı (Yanık, 2020) gibi bu çalışmada bilgi yönetimi bileşenleri ve alt süreçleri içerisinde değerlendirdiğimiz parçaların bilim-teknoloji ve kalkınma ile ilişkisini irdeleyen çalışmalar da bulunmaktadır. Yine bilgi yönetiminin bir parçası olan bilgi merkezlerinin kalkınma ile ilişkisini inceleyen çalışmalar mevcuttur. Kütüphane hizmetlerinin milli kalkınma içerisindeki yeri (Çapar, 1979), bilgi çağında bilgi hizmetlerinin planlanması (Yontar, 1993), bilim-teknoloji politikalarında kütüphane kurumuna yaklaşım (Yılmaz ve Dalkıran, 2012) bu çalışmalar arasında yer almaktadır. Türkiye'nin Cumhuriyet Dönemi bilgi üretimi ilgili değişkenlerin politikalar bağlamında irdelendiği doktora tezi çalışması Toplu (2002) tarafından gerçekleştirilmiştir.

Yabancı literatürde bilgi yönetimi kavramını yönetim, mühendislik, bilgi ve belge yönetimi gibi farklı alanlarla ilişkilendiren ve bilgi kaynakları yönetimi, bilgi sistemleri yönetimi, kurumsal bilgi yönetimi gibi bilgi yönetimi bileşenlerini ele alan çalışmalar mevcuttur. Ancak bilgi yönetimini çalışmamızdaki kapsamı ile ulusal bilgi politikaları düzeyinde ele alan ve kalkınma ile ilişkisini inceleyen çalışmaya rastlanmamıştır. Ekici (2021) tarafından gerçekleştirilen doktora tezi ve bu teze dayalı olarak üretilen bir makale (Ekici ve Yılmaz, 2020) dışında Türkçe literatürde de bu kapsamda çalışma mevcut değildir.

4. Araştırmanın Amacı, Kapsamı ve Yöntemi

Çalışmanın amacı, Türkiye'deki ulusal bilim-teknoloji politikalarında bilgi yönetimine yaklaşımı, bu yaklaşımın gelişimini, bilgi yönetiminin hangi konular çerçevesinde ele alındığını ortaya koymak ve ulusal bilim-teknoloji politikaları ile bütünleştirilmiş etkili bir bilgi yönetimi politikası için model geliştirmektir. Araştırmanın amacını gerçekleştirmek için Türkiye'nin Cumhuriyet Döneminde (1923 ve sonrası) üretilen 218 adet ulusal politika belgesi veri kaynağı olarak kullanılmıştır. Bu belgelerin dönemlere ve türlerine göre dağılımı Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1

Araştırma Kapsamında İncelenen Bilim ve Teknoloji Politikalarına İlişkin Belgelerin Dönemlere ve Türlerine Göre Dağılımı

Dönemler	Belge Türleri ¹											Toplam
	A	K	KHK	CK	CG	BG	BYKP	BTYK	PSB	HP	Y	
1923-1960	1	9	0	0	0	0	2	0	1	23	0	36
1961-1980	1	3	0	0	0	0	4	0	0	20	0	28
1981-1999	1	4	4	0	0	0	3	5	4	14	0	35
2000 ve sonrası	0	23	4	7	2	5	4	24	18	9	23	119
Toplam	3	39	8	7	2	5	13	29	23	66	23	218

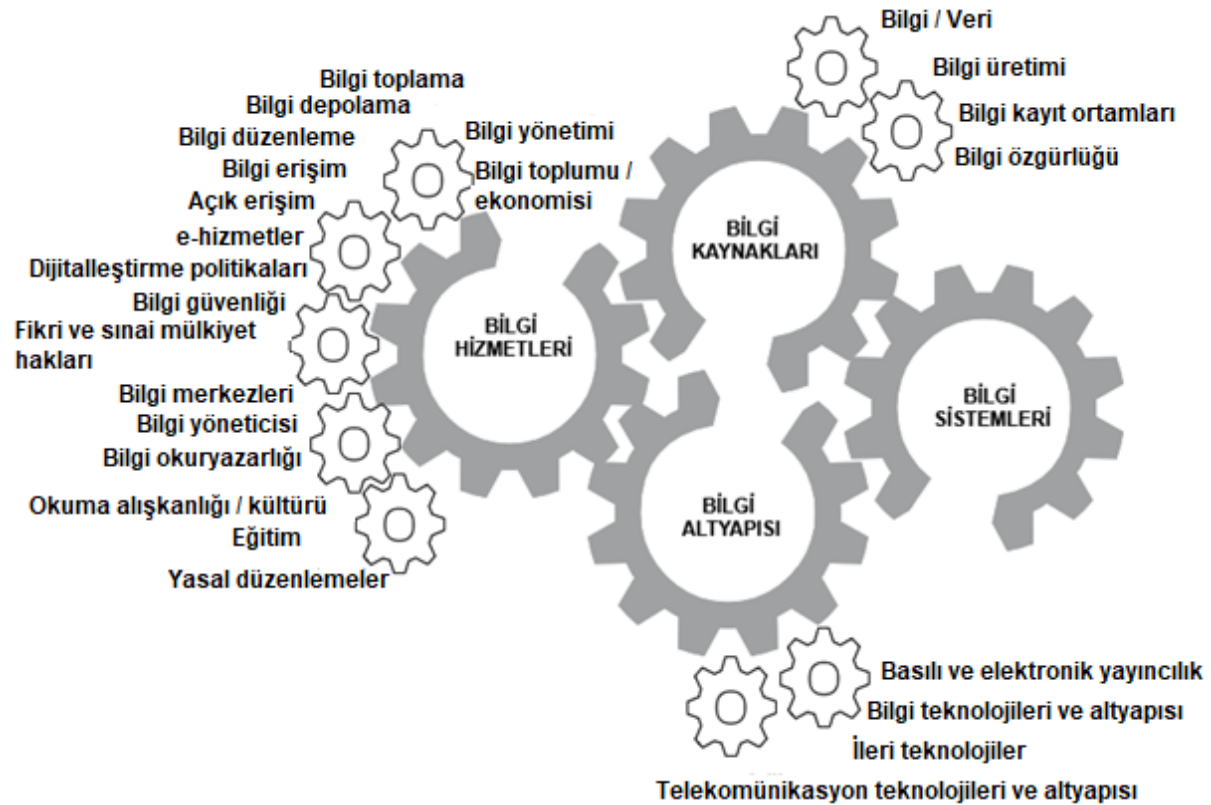
¹ A= Anayasalar, K= Kanunlar, KHK= Kanun Hükmünde Kararnameler, CK=Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri, GC= Cumhurbaşkanlığı Genelgeleri, BG= Başbakanlık Genelgeleri, BTKP= Beş Yıllık Kalkınma Planları, BTYK= Bilim Teknoloji Yüksek Kurulu toplantı tutanakları, PSB= Plan, program ve strateji belgeleri, HP= Hükümet programları, Y= Yönetmelikler

Tablo 1’de yer alan belgeler, Türkiye’nin ulusal politika yapıcı kurumları olan Cumhurbaşkanlığı ve ilgili resmi kurumlar tarafından hazırlanan temel belgelerdir. Bu nedenle ulusal politika belgeleri olarak değerlendirilmiştir.

Çalışmada literatür taraması ve içerik analizi tekniklerinden oluşan doküman analizi tekniği kullanılmıştır. Araştırma kapsamında yer alan belgelerdeki bilgi yönetimine yönelik yaklaşımı ortaya koyabilmek için öncelikle “araştırma konusunun haritasının çıkarılmasını sağlayan, tarihsel ve tematik yaklaşımlarla mevcut durumun değerlendirilmesi amacıyla hizmet eden literatür taraması” (Akman, 2018) tekniği kullanılmıştır. Daha sonra “belli bir metnin, kitabın, belgenin belli özelliklerini nesnel ve sistematik olarak sınıflandırma, sayılara dönüştürme ve çıkarımda bulunma amacıyla hizmet eden” (Hasar, 2017; Tavşancıl ve Aslan, 2001, s. 22), hem nitel hem de nicel araştırmalarda kullanılabilen içerik analizi tekniği uygulanmıştır. Bu çalışmada “incelenen içeriğin birimlere ayrılması, her birimin bir kategoriye atanması ve her kategori için sayım yapılması anlamına gelen” (Rourke ve Anderson, 2004, s.5) nicel içerik analizi kullanılmıştır. Ekici ve Yılmaz (2020, s.511) tarafından kavramsallaştırılan bilgi yönetimi çerçevesine (Şekil 1) göre yapılan içerik analizinde, bilgi yönetimi bileşenleri ve alt süreçlerini tanımlayan temel kavramlardan oluşan iki yüz otuz bir (231) anahtar kelime kullanılmıştır. Analiz sonucunda elde edilen bulgular, Şekil 1’de belirtilen dört (4) bileşen ve bu bileşenlerin alt süreçlerine yönelik belirlenen yirmi altı (26) kategori altında sınıflanarak sunulmuştur.

Şekil 1

Araştırmada Kullanılan Bilgi Yönetimi Kavramının Çerçevesi

Bu yöntem, sağlıklı bir bilgi yönetimi örgütlenmesinin bilgi yöntemi kavramına bütüncül bir bakış açısıyla yaklaşılması ile mümkün olduğu ve sınırları net çizgilerle ayrılamayan bileşenler ile alt süreçlerin birbirleriyle uyumlu biçimde işletilmesi gerektiği anlayışına dayanmaktadır.

5. Bulgular

Ulusal politikalar, politika ve eylem planı olmak üzere iki bileşenli bir yapıdan oluşmaktadır. O nedenle analiz ve bulguların sunulması aşamalarında aşağıda belirtilen yol izlenmiştir:

(1) Araştırma kapsamında yer alan bütün belgelerde 231 anahtar kelimenin geçme sıklığı tespit edilmiş ve elde edilen sayılar ilgili kategorilere yerleştirilmiştir. Bu analiz sonucunda elde edilen bulgular (1) bilgi yönetimi politikalarının dönemlere göre yoğunluğu (2) bilgi yönetimi politikalarının bileşenler ve alt süreçlere göre yoğunluğu olmak üzere iki bölümde sunulmuştur.

(2) Ulusal politikaların ikinci bileşeni olan eylem planlarından bilgi yönetimi ile ilgili faaliyetlerin sayısı tespit edilmiş, bilgi yönetimi bileşenlerine ve alt süreçlerine göre gruplandırılarak sunulmuştur.

5.1. BY (Bilgi Yönetimi) Kavramlarının Araştırma Kapsamındaki Politika Belgelerinde Geçme Sıklığına İlişkin Bulgular

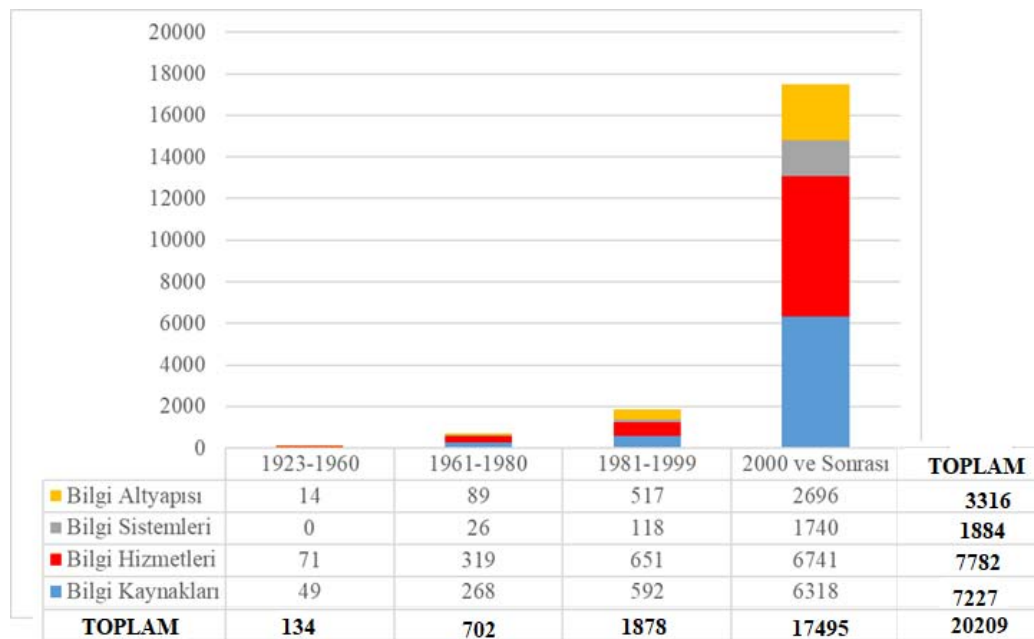
Anahtar kelimelerin belgelerde geçme sıklığına ilişkin elde edilen bulgular, öncelikle bilgi yönetimi politikalarının dönemlere göre yoğunluğunu gösterecek biçimde verilmiştir. Daha sonra, aynı bulguların bilgi yönetimi bileşenleri ve alt süreçlerine göre dağılımı yer almaktadır. Sayısı yüksek olan bileşenlerin ve alt süreçlerin ulusal bilim-teknoloji politikaları ile bağlantısının daha kuvvetli olduğu söylenebilir.

5.1.1. Bilgi Yönetimi Politikalarının Dönemlere Göre Yoğunluğu

Araştırmada incelenen bilim-teknoloji politikaları ile ilişkili belgelerin % 16,5'i (36) 1923-1960 döneminde, %13'ü (28) 1960-1980 döneminde, % 27'si (35) 1961-1999 döneminde, %55'i (119) ise 2000 ve sonrası dönemde üretilmiştir. Tablo 1'de yer alan dağılımda görüleceği üzere 1923-1999 arasında üretilen toplam belge sayısı (N=99), 2000'den sonra üretilen belge sayısından (N=119) düşüktür. Ayrıca 1923-1999 arasında üretilen belgelerin çoğunlukla anayasa, kanun, BYKP ve hükümet programlarından oluştuğu, 2000'den sonra daha kapsayıcı ve ayrıntılı politika, strateji ve mevzuat çalışmalarının gerçekleştiği ve daha fazla politika belgesi üretildiği görülmektedir. Başka bir ifadeyle incelenen bilim-teknoloji politikası belgelerinin dönemlere göre dağılımı homojen değildir. Dolayısıyla bilim-teknoloji politikalarında bilgi yönetimi bağlamında elde edilen bulguların (N=20209) büyük bölümü (%86,2) 2000'den sonra üretilen belgelerden elde edilmiştir.

Şekil 2

Ulusal Bilim ve Teknoloji Politikalarından Elde Edilen BY Bulgularının Dönemlere Dağılımı

Şekil 2’de görüldüğü üzere bilgi yönetimi ile ilgili kavramlarının politika belgelerinde geçme sıklığına ilişkin toplam verinin (N=20209) %1’i (N=134) 1923-1960, %3,5’ü (N=702) 1961-1980, %9,3’si (N=1878) 1981-1999, %86,2’i (N=17495) 2000 ve sonrası dönemde üretilen politika belgelerinden elde edilmiştir.

1923-1960 döneminde üretilen politika belgelerinde (N=36), genel olarak kütüphane, dokümantasyon merkezi gibi bilgi merkezleri aracılığıyla gerçekleştirilen bilgi hizmetlerine ve kitap, dergi, gazete gibi basılı bilgi kayıt ortamlarının geliştirilmesine yönelik politikalara değinildiği görülmektedir. Telefon ve telgraf gibi iletişim sistemlerinin kurulmasına yönelik politikalar bilgi altyapısı kapsamında değerlendirilebilecek politikalar arasındadır.

1961-1980 döneminde üretilen politika belgeleri (N=28), 1960’dan sonra başlanan AR-GE, yenilikçilik, bilimsel araştırma, insan kaynağı gibi bilgi üretimini etkileyen mekanizmaların kurulmasına yönelik çalışmaları içermektedir. Bilgi hizmetlerine yönelik politikalar ise çoğunlukla eğitim politikaları kapsamında kütüphane, dokümantasyon merkezi gibi bilgi merkezleri çerçevesinde düşünülmüştür.

1981-1999 döneminde üretilen politika belgelerinden (N=35) elde edilen bulgular AR-GE, yenilikçilik, bilimsel araştırma, insan kaynağı gibi bilgi üretimini etkileyen mekanizmaların kurulmasına yönelik çalışmaların bu dönemde hızlandığını göstermektedir. 1980 sonrasında bilgisayar ve 1990’larda İnternet ile birlikte bu dönemde üretilen politika belgelerinde bilgi erişiminin ön plana çıktığı ve bilgi hizmetlerinin elektronik ortamda işletilmesini ele alan politika çalışmalarına başlandığı görülmektedir. Bilgi sistemleri ve bilgi altyapıları konusunda 1993’e kadar somut bir politika bulunmamaktadır. Bilgi altyapısı ile ilgili politikalar bu dönemin sonunda Ulusal Enformasyon Altyapısının kurulması çalışmaları ile başlamıştır.

2000 ve sonrası döneme ait politika belgeleri (N=119), bilgi toplumuna uyum stratejileri, e-devlet ve dijital dönüşüm hedefleri kapsamında tüm bileşenlere yönelik daha kapsayıcı ve ayrıntılı politika, strateji ve mevzuat çalışmalarının yürütüldüğünü göstermektedir.

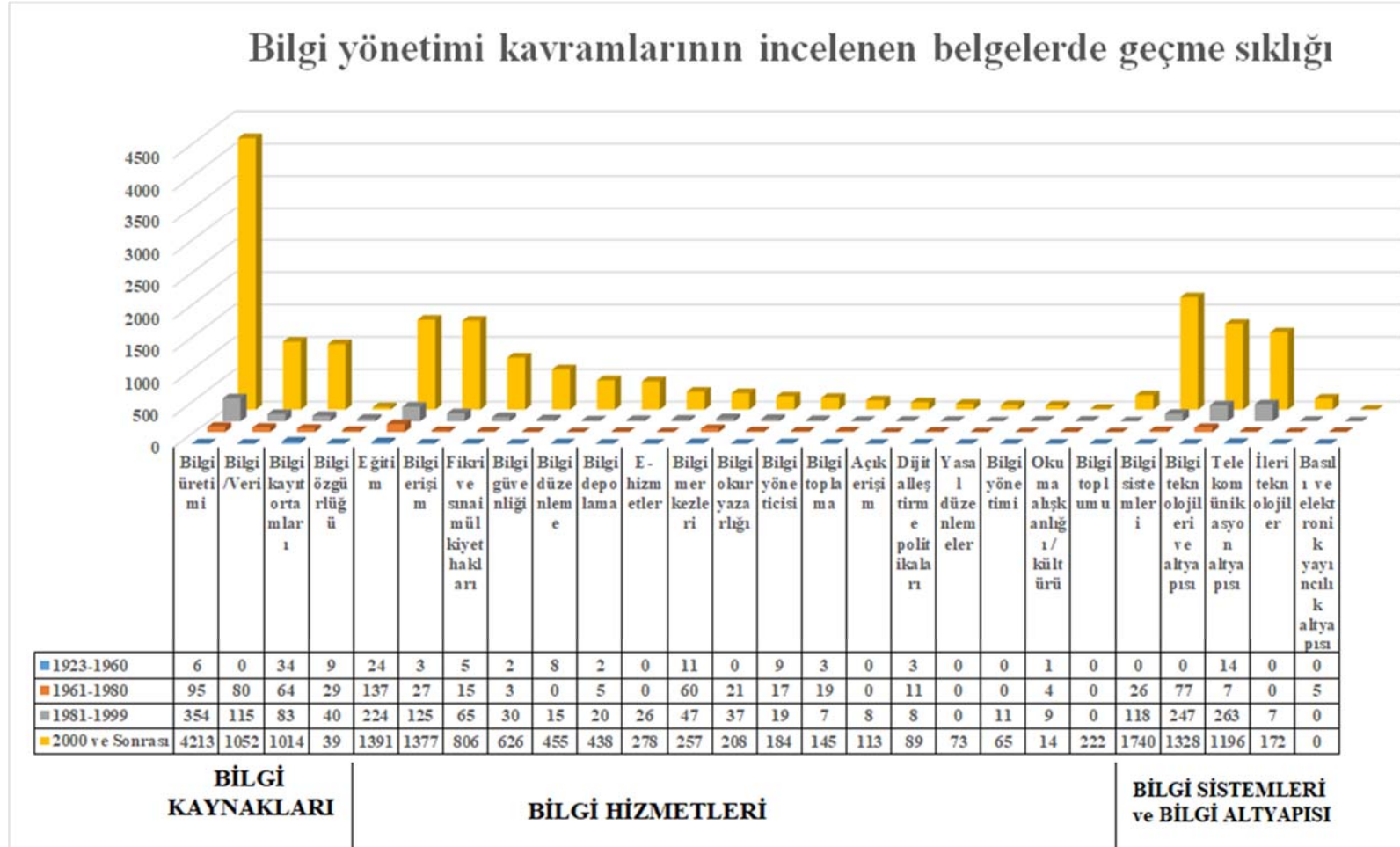
5.1.2. Bilgi Yönetimi Politikalarının Bileşenler Ve Alt Süreçlere Göre Yoğunluğu

Araştırma kapsamında geçme sıklığı anlamında elde edilen toplam verinin (N=20209) bilgi yönetimi bileşenleri ve alt süreçlerine dağılımını gösteren grafik Şekil 3’te yer almaktadır.

Şekil 3

Ulusal Bilim ve Teknoloji Politikalarından Elde Edilen BY Bulgularının Bileşenler ve Alt Süreçlere Göre Dağılımı

Bilgi kaynakları bileşenine yönelik veriler, toplam verinin (N=20209) %35,8'ini (N=7227) oluşturmaktadır. Bu verinin %23,1'ini “bilgi üretimi” kategorisi altında sınıfladığımız AR-GE, yenilikçilik, insan kaynağı potansiyellerinin artırılması gibi politikalar oluşturmaktadır. Bilgi kaynakları bileşeni altında oluşturulan diğer kategorilerin toplamı ise %12,7'lik kısmı oluşturmaktadır. Bu kategorilerden “bilgi/veri” kategorisi altında sınıflanan veriler; bilginin kalkınmadaki önemini belirten ifadeleri içermektedir. 2010 yılından sonra farkındalık düzeyinde oluşmaya başlayan büyük veriye dayalı yenilikçilik uygulamaları bu kategoride değerlendirilmiştir. “Bilgi kayıt ortamları” olarak adlandırdığımız kategoride sınıflanan bulgular; basılı, elektronik ve dijital ortamlarda kayıtlı bilginin oluşturduğu bilgi kaynaklarına yönelik politikaları, bilgi özgürlüğü” kategorisi altında sınıflanan veriler; bilgi üretimi ve erişiminin en temel dayanağı olan düşünce, ifade, basın özgürlüğü gibi konularla ilgili politikaları içermektedir.

Araştırma kapsamında geçme sıklığı anlamında elde edilen toplam verinin (N=20209) %38,5'i (N=7782) bilgi hizmetleri bileşenine aittir. Bu verinin %15,8'i bilginin elde edilmesi, depolanması, düzenlenmesi, erişime sunulması ve kullanılmasına yönelik teknik altyapıların ve süreçlerin kurulması ve işletilmesi ile ilgili politikaları içermektedir. Bilgi hizmetleri bileşeni kapsamında elde edilen verinin %10,2'si ise bilginin toplumsal düzeyde kullanımı ile ilgili olan ve eğitim politikaları ile ilişkilendirilen eğitim, bilgi okuryazarlığı ve okuma alışkanlığı/kültürünün iyileştirilmesine yönelik politikaları içermektedir. Bilgi hizmetleri bileşeni kapsamında elde edilen verinin %4,4'ü yenilikçilik politikaları ile ilişkilendirilen fikri ve sınai mülkiyet haklarına yönelik politikaları %3,3'lük kısmı ise daha çok teknoloji politikaları ile ilişkilendirilen bilgi güvenliği ve siber güvenlik politikalarına yöneliktir. Bilginin yayılımını ve paylaşımını yerel, ulusal, bölgesel ve uluslararası düzeylerde sağlayan bilgi merkezlerine yönelik politikalar sadece %1,9 oranında tespit edilmiştir. Bilgi yönetimi kavramı ile ilgili farkındalık (%1,5) yok denecek kadar azdır. Yasal düzenlemeler altında sınıflanan veriler (%0,3) ise çoğunlukla fikri ve sınai mülkiyet hakları ile bilgi güvenliği politikaları kapsamında gerçekleştirilen düzenlemelerdir.

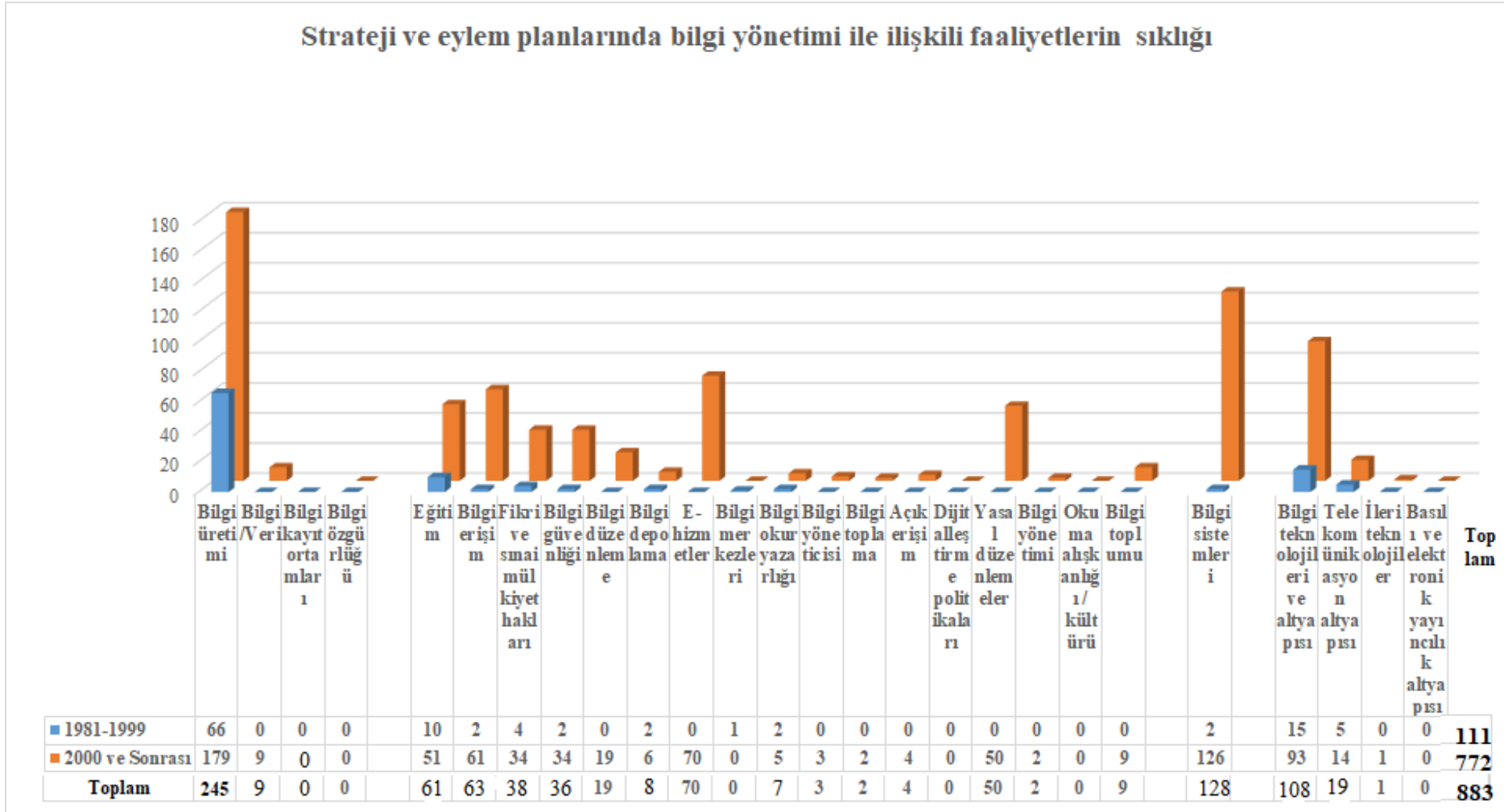
Araştırma kapsamında geçme sıklığı anlamında elde edilen toplam verinin (N=20209) %25,7'si (N=5200) bilgi sistemleri ve bilgi altyapısı bileşenlerine yöneliktir. Bu verinin %9,3'ü belli hedefleri gerçekleştirmeye yönelik tasarlanan bilgi sistemlerine %8,2'si bilişim %7,3'ü de telekomünikasyon sektörleri tarafından desteklenen bilgi altyapılarının kurulması ve işletilmesine yönelik politikalarıdır. Son yıllarda bulut bilişim, nesnelerin interneti, büyük veri gibi gelişen teknolojilere ait bulgular (% 0,9) henüz yeterli düzeyde değildir.

5.2. Strateji ve Eylem Planlarından Elde Edilen Bilgi Yönetimi İle İlişkili Faaliyetler

Eylem planı, “stratejik planının uygulanmasına yönelik faaliyetleri, bu faaliyetlerden sorumlu ve ilgili birimler ile bu faaliyetlerin başlangıç ve bitiş tarihlerini içeren plandır” (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2018, s.53). Çalışmamızda yer alan strateji ve eylem planlarından elde edilen bilgi yönetimi ile ilişkili faaliyetlerin (N=883) bilgi yönetimi bileşenlerine göre dağılımı Şekil 4'te yer almaktadır. Bu grafik, ulusal bilim-teknoloji politikası belgelerinde bilgi yönetimi bileşenleri ve alt süreçleri bağlamında belirlediğimiz konuların hangilerine yönelik faaliyet planı belirlendiğini göstermektedir. Araştırma kapsamında yer alan faaliyetlere ilişkin veriler, 1990 sonrası üretilen strateji ve eylem planlarını içeren politika belgelerinden elde edilmiştir. Dolayısıyla faaliyetlere ilişkin veriler, Türkiye'nin 1990 sonrasında uygulamaya koyduğu bilgi yönetimi politikaları hakkında bilgi vermektedir.

Şekil 4

Strateji ve Eylem Planlarından Elde Edilen Bulguların Bilgi Yönetimi Bileşenleri ve Alt Süreçlerine Dağılımı

Strateji ve eylem planlarında tespit edilen bilgi yönetimi ile ilişkili faaliyetlerin (N=883) %29'u (N=254) bilgi kaynakları bileşenine yöneliktir. Strateji ve eylem planı belgelerindeki bu eylemlerin tamamına yakını (%28) AR-GE, yenilikçilik, insan kaynağı gibi bilgi üretimini teşvik edecek mekanizmaların kurulması ile ilgilidir. Büyük veri uygulamaları gibi bilginin kalkınmadaki yerine yönelik %1 oranında eylem yer almaktadır.

Strateji ve eylem planlarında tespit edilen bilgi yönetimi ile ilişkili faaliyetlerin (N=883) %42'si (N=373) bilgi hizmetleri bileşenine yöneliktir. Bu eylemlerin %18,3'ü bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler doğrultusunda bilgiye erişim sağlayacak hizmetlerin planlanmasına ve yasal düzenlemelerin gerçekleştirilmesine yöneliktir. Diğer bir deyişle, bilgi erişim ve e-hizmetler ile bilginin elde edilmesi, düzenlenmesi ve depolanması gibi teknik yönlerle ilgilidir. Strateji ve eylem planlarında eğitim (% 6,9), fikri ve sınai mülkiyet hakları (%4,3) ve bilgi güvenliği (%4,1) öncelikli politika alanları olarak karşımıza çıkan konulardır. Eğitim politikaları ile ilişkilendirilen bilgi okuryazarlığı, okuma alışkanlığı/kültürünün yaygınlaştırılması gibi konular ile ilgili eylemler toplam verinin sadece %0,8'idir.

Strateji ve eylem planlarında tespit edilen bilgi yönetimi ile ilişkili faaliyetlerin (N=883) %29'u (N=256) bilgi yönetiminin birlikte değerlendirdiğimiz bilgi sistemleri ve bilgi altyapısı bileşenlerine yöneliktir. Bu kapsamda belirlenen eylemlerin %14'ü bilgi sistemlerine %14,4'ü de bilişim ve telekomünikasyon sektörleri tarafından desteklenen bilgi altyapılarının kurulması ve işletilmesine yöneliktir. İleri teknolojiler olarak adlandırdığımız gruba yönelik tespit edilen eylem oranı (%0,1) yok denecek kadar azdır.

6. Tartışma

Mustafa Kemal Atatürk önderliğinde 1923'te kurulan Türkiye Cumhuriyetinin ilk hedefi, sanayileşme sürecini tamamlamak ve yönetim biçimini toplumsal düzeyde yaygınlaştırmak olmuştur. Dolayısıyla bu dönemde iç ve dış gelişmeler doğrultusunda tarım, ekonomi, ticari ve sınai faaliyetlerin kurum ve kurallarıyla yapılandırılmasına ağırlık verilmiştir. Bu hedefe ulaşma sürecinde en önemli araçlardan birinin eğitim olduğu vurgusu ön plana çıkmakta, eğitim sistemi örgütlenmesinde bilgi yönetimi ile ilişkili politikalar da yer almaktadır. Bilgi kaynaklarını genişletme politikası kitap, dergi, gazete gibi basılı bilgi kayıt ortamlarının geliştirilmesi bağlamında, bilgi hizmetlerinin planlanması ise kütüphane, dokümantasyon merkezi gibi bilgi merkezleri çerçevesinde düşünülmüştür. Cumhuriyet'in ilk yıllarında yürürlüğe giren Telgraf ve Telefon Kanunu (1924) bilgi altyapısı kurulması çalışmalarının başlangıcı sayılabilir. Genel olarak bakıldığında o dönemin imkânsızlıklarına rağmen, çok karmaşık yapıda olan bilim ve eğitim sisteminin dönüşümünde modern ve çağdaş bir planlama yapıldığı ve bu dönüşüm sırasında bilgi yönetimi bileşenlerine yer verildiği görülmektedir.

Türkiye, Dünyadaki ekonomik gelişmelere uyum sağlayabilmek ve hızla değişen toplum yapısında ortaya çıkan konulara planlı bir biçimde yaklaşmak amacıyla 1960'dan sonra planlı kalkınma dönemine geçmiştir. 1923-1960 döneminde uygulanan sanayi planlarının başarısı da bu konuda etkili olmuştur. Bu dönemden sonra politikalar, teknolojik ve ekonomik gelişmelerin bilgi üretimine bağlı olduğu vurgusuyla AR-GE, yenilikçilik, bilimsel araştırma, insan kaynağı gibi bilgi üretimini etkileyen mekanizmaların kurulması ve geliştirilmesi bağlamında tasarlanmıştır. Bilgi üretimini etkileyen değişkenlere yönelik politikaların tarihsel gelişimi, AR-GE, yenilikçilik, teknoloji, eğitim ve kültür politikaları bağlamında, diğer ülkelerin politikaları ile küresel ve teknolojik gelişmelerin etkisi doğrultusunda sürmüştür. Bir ülkenin bilgi ve bilgi kaynağı üretimini temelden etkileyen düşünce ve ifade özgürlüğü gibi temel hak ve özgürlükler Türkiye'de anayasalar ile koruma altına alınmış ancak diğer politika belgelerinde hiçbir dönem öne çıkan bir konu olarak görülmemiştir. Dolayısıyla Türkiye'de yönetim biçimi, ekonomi, düşünce, ifade özgürlüğü, nüfus, eğitim, meslek, yaş, cinsiyet, kültür gibi konularda uygulanan politikalar arasında yeterli ilişkilendirme, tutarlılık, kararlılık ve süreklilik bulunmadığı, bu durumda bilgi üretimini olumsuz etkilediği söylenebilir.

Bilgi hizmetlerine yönelik politikalar, 1923-1980 arasında çoğunlukla eğitim politikaları kapsamında kütüphane, dokümantasyon merkezi gibi bilgi merkezleri çerçevesinde düşünülmüştür. 1980 sonrasında bilgisayar ve 1990'larda İnternet ile birlikte politikaların yönü, bilgi hizmetlerinin elektronik ortamda işletilmesini sağlayan teknik altyapıların kurulması çalışmalarına dönmüştür. Türkiye'de bilgi hizmetleri ile ilgili çalışmaların büyük bölümü dijital dönüşüm hedefi kapsamında gerçekleştirilmiş, 2000 yılından sonra teknik, yasal ve eğitimsel yönleri dikkate alan politikalar izlenmiştir. Bilginin elde

edilmesi, depolanması, düzenlenmesi, erişime sunulması ve kullanılmasına yönelik teknik altyapıların ve süreçlerin kurulması ve işletilmesi ile ilgili politikalarda büyük veri, bulut bilişim, veri yönetimi gibi teknolojik değişimlere bağlı olarak ortaya çıkan gelişmeleri uygulama çabası görülmektedir. Dijital ortamlarla birlikte ortaya çıkan bilgi güvenliği, siber güvenlik, fikri ve sınai haklarının korunması konuları da yasal, teknik ve eğitim boyutlarıyla politikalarda özel olarak ele alınmaktadır. Diğer ülkelerin politikaları ile küresel ve teknolojik gelişmeler bilgi hizmetleri alanındaki politikalarda etkili olmaktadır. Bilgi okuryazarlığı, okuma ve araştırma kültürünün yaygınlaştırılması gibi bilginin toplumsal boyutta etkili kullanımına yönelik eğitimsel politikaların varlığı göze çarpmakta ancak yeterli düzeyde olmadığı görülmektedir. Bu konudaki yetersizliğin temel nedenleri ülkenin eğitim sistemindeki ve kültür politikalarındaki eksiklikler ile bu politikalar arasındaki kopukluk ve istikrarsızlıktır.

Cumhuriyet'in ilk yıllarında yürürlüğe giren Telgraf ve Telefon Kanunu (1924) ile bilgi altyapısı kurulması çalışmalarına başlanmıştır. Ulusal Enformasyon Altyapısının kurulması (1995) çalışmaları ise ilk somut politikadır. 2000'den sonra Türkiye'nin AB'ye uyum süreci ile bilgi sistemleri ve bilgi altyapısına yönelik politika çalışmaları hızlanmıştır. Bu politikalarda öncelikle ele alınan konular, kurumsal yapılanmalar, bilişim ve telekomünikasyon sektörlerine yönelik düzenlemeler ve mevzuat çalışmaları, bu alanda yerli ve milli üretim, siber güvenlik ve nitelikli insan kaynağı konuları ile özellikle son yıllarda bulut bilişim, nesnelere interneti, büyük veri gibi gelişen teknolojilerdir. Vatandaşların bilgi altyapısı ve bu altyapı üzerinde çalışan bilgi sistemlerinden ve bilgi hizmetlerinden etkin biçimde yararlanmasını sağlayacak politikalara da yer verilmektedir. Ancak genel olarak bilgi sistemleri ve bilgi altyapıları ile ilgili teknik yönler ve üretimine odaklı politikalar geliştirildiği, vatandaşların bilgi altyapısı ve bu altyapı üzerinde çalışan bilgi sistemlerinden ve bilgi hizmetlerinden etkin biçimde yararlanmasını sağlayacak politikaların nispeten az olduğu görülmüştür.

Kısaca, ulusal bilim-teknoloji politikalarında yer alan bilgi yönetimine ilişkin politikaların tarihsel gelişiminde diğer ülkelerin politikaları ile küresel ve teknolojik gelişmeler çok etkili olmaktadır. Cumhuriyet Dönemi ulusal bilim-teknoloji politikaları, AR-GE ve yenilikçilik uygulamaları, bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler doğrultusunda bilgiye erişim sağlayacak hizmetlerin planlanması, bilgi altyapısı ve bilgi sistemlerinin geliştirilmesi konularına yoğunlaşmaktadır. Strateji ve eylem planları da daha çok bu konuların teknik ve teknolojik yönlerinin uygulamaya geçirilmesi ile ilgilenmektedir. Bu süreçte de kullanım kolaylığı ve hızlı geri dönüşü nedeniyle politika aracı olarak en fazla maddi olanakların kullanıldığı görülmektedir. Uzun süreli uygulama gerektiren ve çıktıları uzun vadede yararlı olan eğitim gibi araçların kullanımında istikrar ve tutarlılık bulunmamaktadır.

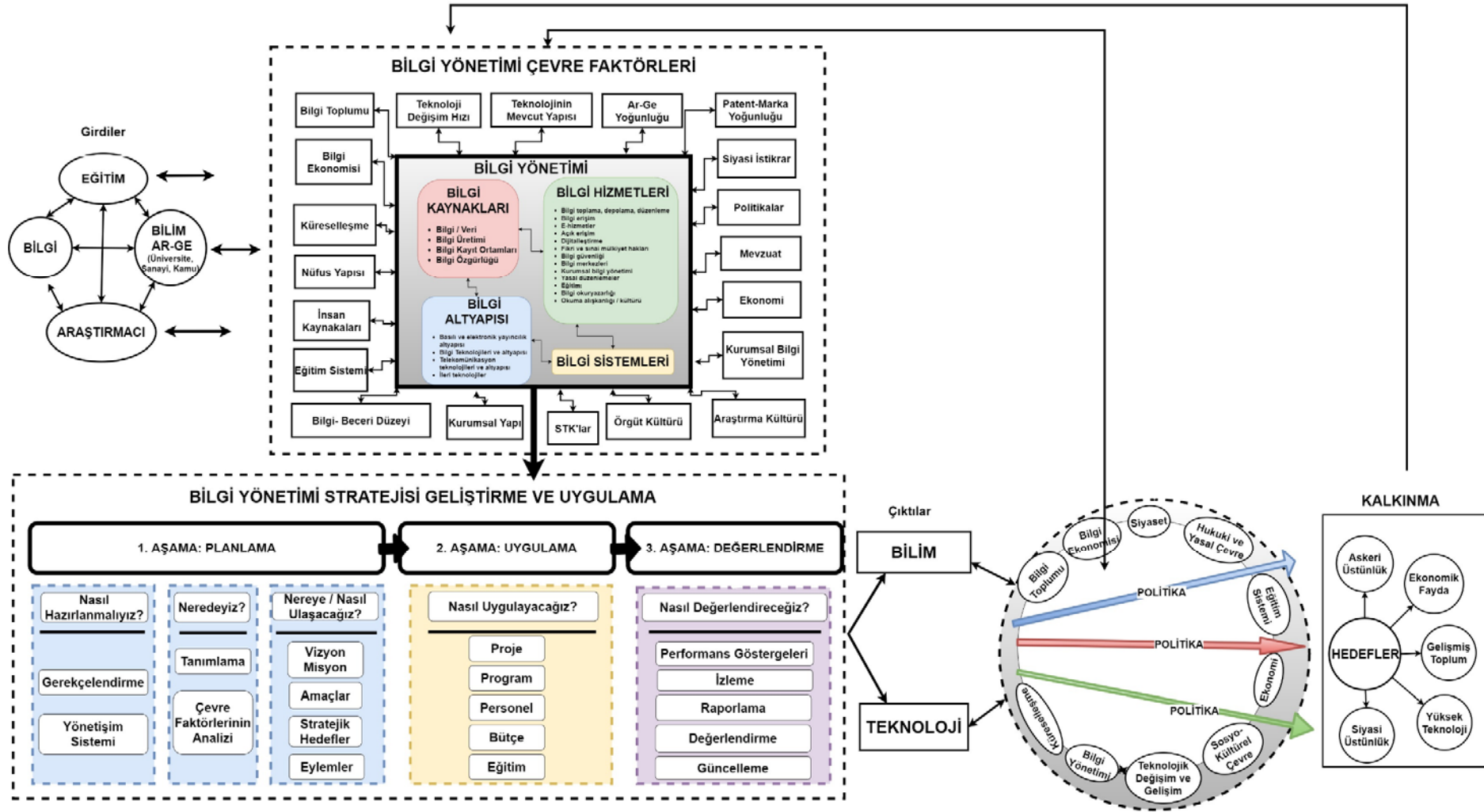
Çalışmamızda bu araştırma ile elde edilen ve tartışılan bulgular temelinde Türkiye için etkin bir bilgi yönetimi örgütlenmesini sağlayacak, bilginin yaratılması, elde edilmesi, düzenlenmesi, korunması, yayılması ve kullanılmasına uygun zemini hazırlamayı amaçlayan ulusal bir bilgi yönetimi stratejisi geliştirilmesi önerilmiştir. Bu öneri doğrultusunda bir model geliştirilmiş ve bir sonraki bölümde sunulmuştur. Bu stratejinin geliştirilmesi aşamasında çalışmada önerdiğimiz modelde de görüleceği üzere, tüm paydaşlar sürece dâhil edilmeli, bilgi yönetiminin alt süreçleri ve politika gerçekleştirme araçları iyi tanımlanmalı ve analiz edilmelidir. Planlama, uygulama, denetim ve izleme mekanizmaları arasındaki eşgüdüm (koordinasyon) sağlanmalı, bu süreç yasal olarak desteklenmeli ve siyasi olarak sahiplenilmelidir.

7. Model Önerisi

Bilim-teknoloji politikaları girdileri, çıktıları ve performans göstergeleri, bilgi yönetimi kapsamı, bilgi yönetimini etkileyen çevre faktörleri, bilgi politikaları geliştirme modelleri, strateji geliştirme modelleri ve bu çalışmanın bulgular bölümünde sunulan veriler ve değerlendirmeler dikkate alınarak "*Ulusal Bilim-Teknoloji Politikaları Bağlamında Bilgi Yönetimi Stratejisi Geliştirme ve Uygulama Modeli*" geliştirilmiş ve Şekil 5'te sunulmuştur.

Şekil 5

Ulusal Bilim-Teknoloji Politikaları Bağlamında Bilgi Yönetimi Stratejisi Geliştirme ve Uygulama Modeli (Ekici, 2021, s.179)

Modelin ilk kısmında, üniversite-sanayi ve kamu iş birliği ile yürütülen bilim/AR-GE çalışmalarının nitelikli eğitim, araştırmacı topluluğu ve bilgi girdileriyle gerçekleştirildiği görülmektedir. Bilim ve teknoloji sisteminin bilgi ve bilgi yönetimi ile ilişkisi ulusal bilim-teknoloji politikalarında bilgi yönetiminin stratejik biçimde ele alınmasını zorunlu kılmaktadır. Dolayısıyla bilgi yönetimi stratejisi geliştirme ve uygulama çalışmalarında tüm bileşenlerin (bilgi kaynakları, bilgi hizmetleri, bilgi sistemleri ve bilgi altyapısı) tanımlanması, bu bileşenler arasındaki eşgüdümü sağlayacak mekanizmaların kurulması çalışmaları ile başlamak önemlidir. Bu bileşenler ile karşılıklı etkileşim içinde olan çevre faktörlerinin, temel eğilimlerin, bilgi yönetimi uygulama sonuçlarının ve gelecek tahminlerinin çok iyi analiz edilmesi gerekmektedir. Bu analizler sonucunda elde edilen veriler ışığında amaç, vizyon, hedef ve eylemlerin yer aldığı strateji taslağı oluşturulmalı, taslak ulusal tartışmaya açılmalı ve geri bildirimler sonrası strateji teklifine son hali verilerek onaya sunulmalıdır. Bilgi yönetimi stratejisinin belki de en uzun aşamalı ve zaman alıcı kısmı olan ve planlama aşaması olarak adlandırılan bu süreçteki titizlik, uygulama ve değerlendirme aşamalarında yaşanacak sorunların olasılığını en aza indirme açısından önemlidir.

Uygulama aşamasında onaylanan ve yürürlüğe sokulan bilgi yönetimi stratejisi eğitim, personel ve bütçe olanakları tahsis edilmiş proje ve programlar aracılığıyla uygulanmalıdır. Son aşamada strateji daha önceden belirlenen performans göstergelerine göre izlenmeli, değerlendirilmeli, ekonomik, siyasi ve teknolojik gelişmelere göre uyarlanarak güncellenmelidir. Modelde yer alan tüm girdiler, bileşenler, alt sistemlerle gerçekleştirilen çalışmaların amacı bilim ve teknoloji olarak elde edilen sonucun kalkınma hedefleri doğrultusunda yönlendirilmesine yöneliktir. Dolayısıyla kalkınmaya hizmet eden bu sürecin bilgi yönetimi ile desteklenmesi önemlidir.

8. Sonuç

Türkiye'de Cumhuriyet Dönemi (1923 ve sonrası) ulusal bilim-teknoloji politikalarında bilgi yönetimine yönelik algı ve yaklaşımı incelemeyi ve elde edilen bulgular sonrası ulusal bilim-teknoloji politikalarıyla bütünleştirilmiş etkin bir bilgi yönetimi politikası için bir model önermeyi amaçlayan bu çalışmada elde edilen sonuçlar aşağıdaki gibi özetlenebilir.

Türkiye'de bilim-teknoloji politikalarına dair belge üretme çabaları 1960'dan sonra planlı kalkınma dönemi ile birlikte DPT ve TÜBİTAK tarafından başlatılmıştır. İlk resmi bilim politikası belgesi 1983'de ortaya konan Türk Bilim Politikası 1983-2003 dokümanıdır. BYKP ise bu tarihe kadar bilim-teknoloji politikalarına yön veren temel belgeler olarak karşımıza çıkmaktadır. Araştırma kapsamında incelenen 1923-1999 arasında üretilen toplam belge sayısının 2000'den sonra üretilen belge sayısından daha düşük olması Türkiye'de bilim-teknoloji politikalarına ilişkin politika belgesi üretilmesi çalışmalarının 1990'dan sonra hızlandığını göstermektedir.

Türkiye'de 2000 yılına kadar ulusal bilim-teknoloji politikalarının tasarımından ziyade kararlı ve istikrarlı bir biçimde uygulamaya geçirilememesi temel eksiklik olarak görülmüştür. Dolayısıyla ulusal bilim-teknoloji politikaları ile yönlendirilen bilgi yönetiminde 2000 yılına kadar sınırlı bir ilerleme kaydedilmiştir. 2000'den sonra Türkiye'nin AB'ye uyum süreci, ulusal bilim-teknoloji politikaları ile birlikte bilgi yönetimi çalışmalarını ve belge üretimini hızlandıran ve biçimlendiren gelişme olarak karşımıza çıkmaktadır.

İncelenen belgelerde bilgi yönetimi ile ilgili ulaşılan en temel sonuçlar şu biçimde sıralanabilir:

- Belgelerde bilginin ekonomik bir kaynak olarak kalkınmadaki önemine dair artan bir farkındalık bulunmakta ancak bilgi yönetimi kavramı daha düşük seviyelerde algılanmaktadır.
- Bilgi yönetimi alt süreçlerinin çoğu için stratejik eylem planları içermeyen öneri niteliğinde politikalar uygulanmaktadır. Bu da sahiplenilme ve uygulama sorunlarına yol açmaktadır.
- Araştırma sonucunda elde edilen en önemli sonuçlardan biri, bilgi kaynakları, bilgi hizmetleri, bilgi sistemleri ve bilgi altyapısı bileşenlerinin ve alt süreçlerin ulusal bilgi yönetimi örgütlenmesinin bir parçası olduğu kavrayışının yetersiz olmasıdır. Ayrıca, ulusal bilim-teknoloji politikalarıyla bütünleşik etkin bir bilgi yönetimi politikası için asıl gereksinim olan farkındalık düzeyi de düşüktür. Bu kavrayış biçimi, bilgi yönetiminin alt süreçlerine ilişkin politika alanları arasında kopukluk yaratmakta, alt süreçlere ilişkin politika alanlarının dengesiz biçimde gelişmesine, bu

alanların başka politika alanları ile ilişkilendirilmesine ve kurumsal/kurumlar arası yetki ve sorumluluklarda karmaşaya neden olmaktadır.

Sonuç olarak, “bilginin” kalkınmada etkin rol oynayabilmesi için bilgi yönetimini tüm bileşenleri ve alt süreçleri ile birlikte ekonomik, teknolojik, kültürel ve sosyal bağlamda ele alan, ülkenin bilim-teknoloji, eğitim, kültür, ekonomi politikalarıyla uyumlu etkin bir ulusal strateji ve politika belgesinin ortaya konması önemli ve gerekli görünmektedir.

Etik Standartlar ile Uyumluluk

Çıkar Çatışması: Yazarlar herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını beyan eder.

Etik Kurul İzni: Bu çalışma için etik kurul iznine gerek yoktur.

Yazar Katkı Beyanı: Yazarlar makale için eşit oranda katkıda bulduklarını beyan ederler.

Finansal Destek: Yoktur.

Kaynakça

- Acar, N.K. (2011). *Avrupa Birliği'nin bilim-teknoloji politikaları ile güç kazanma stratejisinin karşılaştırmalı analizi ve Türkiye'nin yeri*. [Yayımlanmamış doktora tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Akçomak, İ.S., Erdil, E., Pamukçu, M.T. ve Tiryakioğlu, M. (2016). Bilgi, bilim, teknoloji ve yenilik: Kavramsal tartışma. İ.S. Akçomak, E., M. T. Pamukçu ve M. Tiryakioğlu (Eds.) *Bilim, teknoloji ve yenilik: Kavramlar, kuramlar ve politika* (ss. 19-46). İstanbul Bilgi Üniversitesi.
- Akgün, A.E., Keskin, H. ve Günsel, A. (2005). Bilgi ekonomisi kapsamında teknoloji transferinin bilgi transferine dönüşümüne dair bir literatür taraması. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 19(1), 227-242.
- Akhtar, S. ve Neslameghan, A. (1990). *National information policies with special reference to developing countries*.
<https://pdfs.semanticscholar.org/a1f4/cfb39ecafaae2d2cf836dfbe188b76aeaeb.pdf>
- Akman, K. (2018, 6 Ocak). Literatür taraması nedir ve nasıl yapılır? *Akademik Kaynak*.
<https://www.akademikkaynak.com/literatur-taramasi-nedir-ve-nasil-yapilir.html>
- Avşar, B.A. ve Arslanoğlu, Z. (2018). Dijital dönüşümde eğitim inovasyonu ve inovasyon için eğitim. *Kalkınmada Anahtar Verimlilik*, 352. <https://anahtar.sanayi.gov.tr/tr/news/dijital-donusumde-egitim-inovasyonu-ve-inovasyon-icin-egitim/9633>
- Bates, J. (2014). The strategic importance of information policy for the contemporary neoliberal state: The case of open government data in The United Kingdom. *Government Information Quarterly*, 31, 388–395.
- Bayramlı, G. (2014). Bilim ve teknoloji politikalarının ülkelerin gelişmişlik düzeyindeki rolü: Bilgi ekonomisi. *Kalkınmada Anahtar Verimlilik*, 26(301), 13-14.
- Çapar, B. (1979). *Milli kalkınma açısından kütüphane hizmeti ve planlaması*. [Yayımlanmamış doktora tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Ekici, S. (2021). Ulusal bilim ve teknoloji politikalarında bilgi yönetimine yaklaşım: Türkiye için bir strateji ve eylem planı model önerisi. [Yayımlanmamış doktora tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Ekici, S. ve Yılmaz, B. (2020). Türkiye'nin ulusal bilim ve teknoloji politikalarında bilgi yönetimine yaklaşım: 2000 yılı sonrası için bir değerlendirme. *Ankara Üniversitesi DTCF Dergisi*, 60(2), 505-533.
- Eroğlu, Ş. (2013). *E-Devlet kapsamında kurumsal bilgi sistemlerinin değerlendirilmesi: İçişleri Bakanlığı örneği*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Gökkurt, Ö. ve Demirtel, H. (2017). Ulusal stratejiler çerçevesinde birlikte çalışabilirlik eylemlerinin değerlendirilmesi. *Ankara Üniversitesi DTCF Dergisi*, 57(1), 226-256.

- Hasar, B. (2017, 3 Nisan). *Belgesel tarama (doküman analizi)*. <https://prezi.com/soa43c6e3zoh/belgesel-tarama-dokuman-analizi/>
- Henrici, I. (2001). *Theoretical foundation for the formulation of a national information policy for South Africa*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. University of Pretoria.
- Jaeger, P.T. (2007). Information policy, information access, and democratic participation: The national and international implications of the Bush Administration's information politics. *Government Information Quarterly*, 24(4), 840-859.
- Jessup, L.M. ve Valacich, J.S. (2008). *Information systems today: Managing in the digital world*. Pearson Prentice Hall.
- Montviloff, V. (1990). *National information policies: A handbook on the formulation, approval, implementation and operation of a national policy on information*. UNESCO.
- Özdaş, N. (2000). *Bilim ve teknoloji politikası ve Türkiye*. Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu [TÜBİTAK].
- Rourke, L. ve Anderson, T. (2004). Validity in quantitative content analysis. *Educational Technology Research and Development*. 52, 5-18.
- Tavşancıl, E. ve Aslan, A. E. (2001). Sözel, yazılı ve diğer materyaller için içerik analizi ve uygulama örnekleri. Epsilon.
- Toplu, M. (2002). *Cumhuriyet Döneminde Türkiye'de bilgi üretimi*. [Yayımlanmamış doktora tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Türkiye Cumhuriyeti (T.C.) Kalkınma Bakanlığı. (2018). *Kamu idareleri için stratejik planlama kılavuzu* (3. sürüm). http://www.sp.gov.tr/upload/xSpKutuphane/files/Vr1lQ+Kamu_Idareleri_Icin_Stratejik_Planlama_Kilavuzu.pdf
- Yanık, T. (2020, 2 Haziran). Türkiye'de bilgi ve iletişim teknolojileri sektörünün büyüklüğü 150 milyar lirayı aştı. *Anadolu Ajansı*. <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/turkiyede-bilgi-ve-iletisim-teknolojileri-sektorunun-buyuklugu-150-milyar-lirayi-asti-/1861891#>
- Yılmaz, B. ve Dalkıran, Ö. (2012). Türkiye'nin bilim ve teknoloji politikalarında kütüphane kurumuna yaklaşım. *Bilgi Dünyası*, 13(1), 57-81.
- Yontar, A. (1993). Bilgi çağı ve Türkiye'de bilgi hizmetlerinin planlanması: Kavramsal bir yaklaşım. H. S. Keseroğlu (haz.), *Prof. Dr. Jale Baysal'a Armağan* (ss.133-142). Yapı Tasarım Üretim.